

136. Kiskunfélegyháza határa

(Bács-Kiskun megye) Ő, B, Sza, A, Á, Kk, Kú

2001 tavaszán és őszén került sor terepbejárásra Kiskunfélegyháza határában. A terepmunkát szegedi egyetemi hallgatók végezték, akik Kiskunfélegyháza ÉK-i határrészében, az 5-ös út és a Csongrádi út által határolt területen kezdték meg a munkát. A terepbejárások eredményeinek feldolgozására egyetemi szakdolgozatok formájában kerül sor. Távolabbi célunk a meginduló munkákkal az volt, hogy Kiskunfélegyháza közigazgatási határán belül elkészüljön a régészeti topográfia.

A terepbejárás során 32 lelőhelyet regisztráltak: ebből hat őskori, ezen belül kettő bronzkori, nyolc szarmata, két avar, öt Árpád-kori, tizenöt középkori, ebből hét késő középkori és egy kora újkori volt. Az előkerült lelőhelyek közül egy volt már korábban is ismert: Templomdomb, ahol Bálint Alajos 1951-ben végzett feltárást. Ásatásának eredményeit 1956-ban a Móra Ferenc Múzeum Évkönyvében publikálta.

A lelőhelyek listája:

1. Félegyházi tanyák – késő középkori település
2. Félegyházi tanyák – késő középkori település
3. Félegyházi tanyák – bronzkori és középkori település, temető
4. Félegyházi tanyák – szarmata település
5. Félegyházi tanyák – szarmata település
6. Félegyházi tanyák – szarmata település
7. Félegyháza, Bankfalu – késő középkori település
8. Félegyháza, Bankfalu – Árpád-kori, késő középkori település
9. Kiskunfélegyháza, Templom-domb – 14–15. századi temető
10. Kecskeméti úti-dűlő – szarmata, avar település
11. Kis Mindszenti úti-dűlő – szarmata település
12. Kis Mindszenti úti-dűlő – őskori település
13. Kis Mindszenti úti-dűlő – őskori település
14. Kis Mindszenti úti-dűlő – középkori település
15. Kis Mindszenti úti-dűlő – középkori település
16. Hatöles úti-dűlő – 15–16. sz-i település, középkori templom
17. Hatöles úti-dűlő – Árpád-kori település
18. Nagy Páka – középkori település
19. Nagy Páka – bronzkori település
20. Nagy Páka – Árpád-kori település
21. Páka-dűlő – késő középkori település
22. Páka-dűlő – őskori település
23. Páka-dűlő – késő középkori település
24. Páka-dűlő – Árpád-kori és késő középkori település
25. Homoki-dűlő – késő középkori település
26. Homoki-dűlő – késő középkori település
27. Homoki-dűlő – kora újkori település
28. Homoki-dűlő – Árpád-kori település
29. Madarasi rész – szarmata település
30. Madarasi rész – őskori és szarmata település
31. Madarasi rész – szarmata település
32. Jászládányi rész – avar település

A terepbejárásokat Eke István, Kis Attila, Kiss Csaba és Rosta Szabolcs szegedi egyetemi hallgatók végezték.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

137. Kiskunhalas, Alsőfeketeföldek

(Bács-Kiskun megye) Sza, N

2001. december 6–9. között végzett terepbejárás során regisztráltuk az alábbi lelőhelyet: a Dong-éri csatorna DNy-i ágától közvetlenül Ny-ra, a feltételezett Lángi-hegytől K-DK-re 300 m-re, egy négyes villanyvezeték-csoport Ny-i tagja alatt, egy hosszú, É-D-i irányú dombvonulat gerincén és K-i lejtőjén. A lelőhely ÉK-DNy-i irányú, 150×60 m-es kiterjedésű. A területen közepes mennyiségű, feltehetően népvándorlás kori kerámiát, vonalkötegdiszes, korongolt, finoman iszapolt szarmata oldaltöredéket gyűjtöttünk. A terület Ny-i része szántott, vetett, közepes, jó látási viszonyokkal, K-i fele kukorica tarló, rossz látási viszonyokkal.

Ezután valószínűleg azonosítottuk a Lángi-hegy nevű lelőhelyet, ami egy hármas villanyvezeték-csoport alatt, a 46644001. számú háromszögelési ponttól D-re 200 m-re helyezkedett el. Kiemelkedő, É-D-i hossztengetű, homokdombhát. K-i felében homokbányászó gödröket láttunk és dokumentáltunk.

GALLINA ZSOLT

138. Kiskunhalas, Alsőöregszőlők

(Bács-Kiskun megye) Sza, Á

2001. december 6–9. között régészeti terepbejárást végeztünk Kiskunhalas város közigazgatási határán belül, az Alsőöregszőlők és Alsőfeketeföldek területén. Célunk a Templomhegy környékén található régészeti lelőhelyek gyűjtése, az Árpád-kori-középkori településhálózat további felderítése volt.

A régészeti terepbejárás az F 029944. számú „Régészeti terepbejárás Kiskunhalas K-DK-i területén” című OTKA pályázat terhére történt.

Koszó-tanya: a lelőhely a jánoshalmi úttól 150 m-re Ny-ra, a Koszó-tanyától D-DNy-ra 120 m-re, a Nagytanyától DK-re 150 m-re, egy kerekded dombhát tetején helyezkedett el. Ettől Ny-ra 30 m-re lapos, vizenyős terület. 70×80 m-es területen gyűjtöttünk kevés szarmata kerámiát. A terület szántott, vetett, közepes, jó látási viszonyokkal.

Kopolya vasúti megállóhely: a lelőhely a jánoshalmi úttól 30 m-re Ny-ra, a megállótól É-ÉNy-ra 250 m-re, az előző lelőhelytől DK-re 80–90 m-re, két kerek dombhát közötti lankásabb részen helyezkedett el. ÉNy-DK-i hossztengetű, 50×130 m kiterjedésű. A területen kevés Árpád-kori kerámiát, bográcsperem-, és oldaltöredékeket gyűjtöttünk. A terület szántott, vetett, közepes, jó látási viszonyokkal.

Ezután a két jánoshalmi út által bezárt Alsőföldek D-i, a vasúttól közvetlenül É-ra és D-re fekvő területeit

jártuk be. Bejártuk a Czifra-hegy feltételezett környékét is. A területen lelőhelyet nem találtunk.

GALLINA ZSOLT

139. Kiskunhalas, az Új Református Temetőtől K-re
(Bács-Kiskun megye) Á, Kk

A lelőhely, amit 2001. december 6–9. között végzett terepbejárásunk során azonosítottunk, az Új Református Temetőtől K-re 150 m-re, a Templom-hegytől ÉNy-ra 400–500 m-re helyezkedett el. A lelőhely egy keskeny, 60 m széles parcellát vágott. Ny-i és K-i határai bizonytalanok. É-D-i kiterjedése 60 m. A terület szántott, vetett, havas foltok, rossz, közepes látási viszonyokkal. A területen kevés Árpád-kori, késő középkori edénytöredékeket gyűjtöttünk.

GALLINA ZSOLT

140. Kiszána, I. andezitbánya
(Heves megye) Ø

2001. május 19. és június 5. között terepbejárást végeztünk a Tarnóca-kőbánya (Kiszána I. andezit) bányabővítésre kijelölt részein. A régészeti állapotfelmérést – a felkérésnek megfelelően – a bányateleknek csak a földmozgatással érintett kb. 20 ha nagyságú területén végeztük el. Mivel a bányászattal érintett területeken nem találtunk régészeti korokból származó telepedésre utaló jeleket, így a bányaműveléshez – a munkálatok folyamatos ellenőrzése mellett – hozzájárultunk.

A terepbejárás során megállapítást nyert, hogy a korábban az Úsztatónál talált őskori lelőhely nem húzódik át a bányatelek területére.

VÁRADI ADÉL

141. Komárom, Szőny, Vásártér 2.
(Komárom-Esztergom megye) Ró

A Vásártér 2. szám alatti lakóháznál 2001 júliusától októberéig folytattuk az 1999–2000-ben megkezdett feltárásokat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával.

A 2001. év feltárásának kettős célja volt: egyrészt a gazdasági helyiség leletektől történő megtisztítása, másrészt a garázs előtti terület feltárása, az 1999-ben megtalált falfestmények további töredékeinek megtalálása érdekében.

A gazdasági helyiség teljes feltárására július 2. és 27. között került sor. Ennek érdekében egészen a ház faláig kibontottuk a szelvényt. A mai helyiség É-i falának alapozása alatt hozzávetőleg 40 cm-re egy K–Ny-i irányú, szépen faragott tufa jellegű kőtömbökből rakott, 56 cm vastag, 2,5 m hosszban megmaradt és alapozásával együtt 123 cm magasságú római falat találtunk. A fal D-i oldalán kb. 113 cm mélységben kavicsos-meszes, 15 cm vastag külső, a fallal egyidős, többször megújított járósínt volt.

Az 1999–2000-ben megtalált, a szelvény Ny-i oldalában futó É–D-i irányú római kőfal hosszúsága már 5,4 m. É-i szélén, a tufa-szerű kőtömbökből rakott fal mellett 116 cm széles ajtónyílást bontottunk ki, a habarcsos küszöb és a feltehetően belenyomott küszöbfa elszenesedett maradványával. A két fal elválik egymástól.

A szelvény K-i oldalán egy eredetileg K–Ny-i irányú, ledőlt vályogfal agyagtégláit sikerült kibontanunk. Világosan kirajzolódott és ily módon jól megfigyelhető volt a valamikor egymásra rakott agyagtéglák rendszere. Alatta a falak ledőlése előtt beszakadt tető omladékát találtuk.

A garázs előtt szeptember 4. és november 16. között dolgoztunk. A 2×3,5 m nagyságú szelvényben már 50 cm mélyen K–Ny-i irányú, (100–110 cm hosszban megmaradt, 40–50 cm széles, úgynevezett É-i és D-i) római falszakaszokat találtunk, a rajtuk álló falfestéssel. A két fal közötti 1,9 m széles felületen a tetőomladdal kevert falfestménytöredék-réteg alatt, a szelvény teljes szélességben végighúzódo terrazzopadlót bontottunk ki.

Mindkét falszakasz K-i vége mellett egy-egy bejáratot találtunk a habarcsos padozattal és a habarcsba nyomott küszöbfa lenyomatával, illetve maradványaival.

Az É-i falszakasz és a szelvényfal – vagyis az 1999-ben kibontott felület D-i vége – közötti 60 cm széles területen, a falszakaszhoz csatlakozva, in situ pozíciójú falfestmények állnak az É–D-i kőalapozáson lévő agyagtéglákból rakott felmenőfalon: az állatbőrös és emberalakos díszítésű helyiség falképtöredékei. Az 5,4 m hosszban feltárt É–D-i irányú kőalapozás ezzel a 60 cm-es szakaszával együtt most már 6 m hosszúságban ismert. Mivel az alapozás É-i felét a gazdasági helyiségben lévő K–Ny-i irányú fal, D-i felét pedig az udvaron feltárt úgynevezett É-i falszakasz zárja le, ez a 6 m-es alapfal az állat-, és emberalakokkal festett falat teljes hosszában meghatározza.

Az agyagtéglafal és az É-i falszakasz K-i oldala előtt előkerült egy újabb delfin-ábrázolás, valamint az 1990-ben megtalált emberalak folytatása: vörössel keretezett képmező bal felső sarkában egy hengeres alakú edény látható, valamint alatta az 1999-ben kiemelt jobb kézhez tartozó, eddig hiányzó mutatoujj utolsó ujjperece. Az eddigi töredékek alapján valószínű, hogy ez a falkép egy nagy – a vörös színe miatt valószínűleg agyagból készült – edényt az ujjai végén egyensúlyozva tartó, és abban valamilyen ételt szervírozó alakot ábrázol.

Az eddigi megfigyelések alapján valószínűnek tűnik, hogy a terület legkorábbi periódusú beépítése a garázsban feltárt tufaszerű kőtömbökből rakott fal és hozzá tartozó kavicsos-meszes külső járósínt volt. A falfestmények, az alattuk lévő planírozási rétegből előkerült Antonius Pius (138–161) érme alapján, a Kr. u. 2. század közepe utánra keltezhetők. A helyiség pusztulása, vagyis leégése, a tegula-, és festékomladék-rétegben talált terra sigillaták meghatározása alapján feltehetően a 2–3. század fordulóján következett be.

A feltárt római kori falfestmények közül a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával restau-